DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 11 augusti 1995 *

I de förenade målen C-367/93 — C-377/93,

angående begäran i elva mål enligt artikel 177 i EEG-fördraget, från Tariefcommissie (Nederländerna), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i de vid den nationella domstolen anhängiggjorda målen mellan

F. G. Roders BV (C-367/93, C-368/93, C-369/93 och C-370/93)

och

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

mellan

RSK Internationale Expeditie-en Vervoeronderneming BV (C-371/93 och C-372/93)

och

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

mellan

Damco van Swieten BV (C-373/93 och C-377/93)

* Rättegångsspråk: nederländska.

och

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

mellan

VGL Internationale Expeditie BV (C-374/93 och C-375/93)

och

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

och mellan

Zaans Veem BV (C-376/93)

och

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

angående tolkningen av artikel 95 i EEG-fördraget,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av F.A. Schockweiler, avdelningsordförande, samt P.J.G. Kapteyn, G.F. Mancini, C.N. Kakouris och J.L. Murray (referent), domare,

generaladvokat: G. Tesauro,
justitiesekreterare: H.A. Rühl, avdelningsdirektör,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, H. Bijker,

— RSK Internationale Expeditie-en Vervoeronderneming BV, Damco van Swieten BV, VGL Internationale Expeditie BV, och Zaans Veem BV, genom J. G. Olijve, skatterådgivare,

— den nederländska regeringen, genom A. Bos, jurist vid ministeriet för utrikesärenden, i egenskap av ombud,

— den portugisiska regeringen, genom Luis Fernandes, chef för rättstjänsten vid avdelningen för gemenskapsärenden vid ministeriet för utrikesärenden, och Angelo Cortesão Seiça Neves, jurist vid samma avdelning, båda i egenskap av ombud, och

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Enrico Traversa och Pieter Van Nuffel, båda vid rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att F. G. Roders BV, företrätt av P. Kavelaars, R. J. J. M. Keijsers och H. C. de Bie, skatterådgivare, RSK Internationale Expeditie-en Vervoeronderneming BV, Damco van Swieten BV, VGL Internationale Expeditie BV och Zaans Veem BV, den nederländska regeringen, företrädd av J.W. de Zwaan, biträdande jurist vid ministeriet för utrikesärenden, i egenskap av ombud, den portugisiska regeringen

och kommissionen har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 8 december 1994,

och efter att den 19 januari 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Genom elva beslut av den 7 juli 1993, som har inkommit till domstolen den 30 juli samma år, har Tariefcommissie med stöd av artikel 177 i EEG-fördraget begärt att domstolen — vad gäller de två frågor som denna har ställt — skall meddela ett förhandsavgörande angående tolkningen av artikel 95 i samma fördrag.

2 Dessa frågor har uppstått inom ramen för tvister mellan importörer av alkoholdrycker och Amsterdams Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen (inspektör för tullavgifter och punktskatter) angående punktskatter på vin och särskilda punktskatter på vin som tas ut på vin som har importerats från andra medlemsstater.

3 Genom konventionen om införande av enhetliga punktskatter och garantiavgifter för verk av värdemetaller (*Staatsblad*, nr 215, 1951, nedan kallad "konventionen om harmonisering") som Belgien, Luxemburg och Nederländerna ingick den 18 februari 1950 har enhetliga punktskattesatser och kriterier för bestämmande av punktskatter på jästa fruktbaserade drycker och mousserande jästa drycker införts. I artiklarna 9, 9a och 10 i konventionen om harmonisering, enligt sjätte protokollet av den 26 januari 1976 (*Tractatenblad*, nr 46, 1976), fastställs nämligen en gemen-

sam punktskatt, som skall tillämpas i de tre staterna, och en tilläggspunktskatt, som skall tas ut i Nederländerna och i Belgien vad gäller både tillverkning och import. I artikel 18 i denna konvention föreskrivs att det skall vidtas åtgärder i Nederländerna och inom den ekonomiska unionen mellan Belgien och Luxemburg för att säkra att bestämmelserna i lagar och författningar angående uttagande av de punktskatter för vilka det har fastställts ett gemensamt system harmoniseras. Enligt artikel 19.2 återbetalar man de punktskatter som en av konventionsparterna har tagit ut på produkter på vilka man tillämpar ett gemensamt system för punktskatter, och som transporteras från dess territorium till den andra partens territorium, till den sistnämnda parten. Avräkningen mellan parterna sker enligt de regler som de behöriga ministrarna har fastställt.

4 Enligt dessa regler kunde den territoriellt behöriga tullmyndigheten ta ut den gemensamma punktskatten på produkter som importerades från andra stater vid gränsövergången till Benelux-ländernas territorium. En avräkning av de avgifter som således hade tagits ut skedde regelbundet mellan parterna.

5 På grundval av artikel 9a.3 i konventionen om harmonisering, i den lydelse som den har fått genom sjätte protokollet, har konventionsparternas behöriga ministrar kunnat komma överens om att jästa fruktdrycker, andra än drycker av färska druvor eller torkade druvor, som tillverkas i Benelux-länderna eller importeras till deras territorium helt eller delvis befrias från punktskatter.

6 De viner som hade framställts av luxemburgska druvor befriades också från punktskatter inom Benelux-länderna. Denna befrielse grundades ursprungligen på artikel 6 i konventionen av den 25 juli 1921 om den ekonomiska unionen mellan Belgien och Luxemburg (Nationernas förbunds fördragssamling, 1922, s. 224). Den återfanns i konventionen av den 3 februari 1958 om upprättandet av den ekonomiska unionen mellan Benelux-länderna (Förenta nationernas fördragssamling, nr 381, s. 165), i vars artikel 80.2 — i den lydelse den har i ovannämnda sjätte protokoll —

det föreskrivs att den punktskatt eller den tilläggspunktskatt som avses i konventionen om harmonisering inte kan läggas på de naturviner som framställs i Storhertigdömet, i enlighet med detta lands lagar och förordningar, av färska druvor som har odlats där.

7 Vid tidpunkten för de sakförhållanden som utgör bakgrunden till tvisten vid den nationella domstolen gällde det sjunde protokollet av den 14 september 1984 till konventionen om harmonisering (*Tractatenblad*, nr 122, 1984) vad gäller punktskattesatserna. De skattesatser som föreskrevs i protokollet återfanns även i den nederländska lagen av den 30 maj 1963 om punktskatter på alkoholhaltiga ämnen (*Staatsblad*, nr 240, nedan kallad "1963 års lag"), som har ändrats vid upprepade tillfällen.

8 I den version som gällde vid tidpunkten för sakförhållandena gjordes det i artiklarna 4 och 5 i 1963 års lag en åtskillnad mellan å ena sidan icke-mousserande viner som omfattar såväl druvviner vilkas alkoholhalt inte överstiger 22 volymprocent som fruktviner vilkas alkoholhalt inte överstiger 15 volymprocent och å andra sidan mousserande viner som omfattar mousserande druvviner och mousserande viner som framställs av andra frukter än druvor. Produkter som inte hör till dessa kategorier — i synnerhet därför att de har en högre alkoholhalt än den som har angetts — betraktades som "alkoholhaltiga ämnen" och belades som sådana med en punktskatt på alkohol som var högre.

9 På alla icke-mousserande viner som tillverkas i eller importeras till Nederländerna läggs det i princip en punktskatt på vin och en särskild punktskatt på vin (artikel 2.2 och 2.3 i 1963 års lag). På samma sätt läggs det på alla mousserande viner i princip en punktskatt på mousserande viner och en särskild punktskatt på mousserande viner (artikel 2.4 och 2.5 i 1963 års lag). I enlighet med artiklarna 85a och 88d i 1963 års lag har icke-mousserande fruktviner likväl befriats från punktskatter på villkor att de uppfyller vissa föreskrifter vad gäller märkning och förpackning. Därtill beskattas mousserande fruktviner enligt en lägre skattesats än den som

tillämpas på mousserande druvviner. Dessutom lägger man på importerade mousserande druvviner en punktskatt på vin, medan importerade mousserande fruktviner har befriats från punktskatten.

10 Den 11 januari 1991 ogillade Amsterdams Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen elva klagomål angående tillämpningen av punktskatter på vin och särskilda punktskatter på vin som tagits ut vid import av följande produkter från andra medlemsstater:

— madeira från Portugal med en alkoholhalt av 18 procent (mål C-367/93),

— rödvin från Frankrike med en alkoholhalt av 12 procent (målen C-368/93, C-372/93 och C-375/93),

— champagne från Frankrike med en alkoholhalt av 12 procent (målen C-369/93, C-373/93 och 377/93),

— vermouth från Italien med en alkoholhalt av 13,5 procent (mål C-370/93),

— sherry från Spanien med en alkoholhalt av 17 procent (målen C-371/93, C-374/93 och C-376/93).

I sina klagomål hävdade importörerna — som inte hade kunnat dra fördel av de befrielser som föreskrivs för fruktviner — att den nederländska lagstiftningen står i strid med artikel 95 i fördraget i den mån den innebär att druvviner och viner av andra frukter än druvor beskattas på olika sätt.

11 Importörerna överklagade vart och ett av dessa beslut om ogillande. Det är inom ramen för dessa tvister som Tariefcommissie har beslutat att vilandeförklara målen och begära att domstolen skall meddela förhandsavgörande avseende följande frågor:

"1. Strider det mot artikel 95 i EEG-fördraget att i det aktuella fallet ta ut punktskatter på ifrågavarande vin vid import till Nederländerna av (*ifrågavarande produkt*) med ursprung i (*ifrågavarande medlemsstat*) med en alkoholhalt på (*ifrågavarande procenttal*), särskilt med beaktande av det sätt på vilket fruktvin behandlades i den lagstiftning om punktskatter som vid tidpunkten var gällande i Nederländerna och av att Nederländerna hör till Benelux-länderna?

2. Om den första frågan besvaras jakande, vad blir då beslutets verkan i tiden?"

12 Genom ett beslut av den 6 september 1993 förenade domstolen — i enlighet med artikel 43 i rättegångsreglerna — målen C-367/93, C-368/93, C-369/93, C-370/93, C-371/93, C-372/93, C-373/93, C-374/93, C-375/93, C-376/93 och C-377/93 vad gäller det skriftliga och muntliga förfarandet samt domen.

Den första frågan

13 Det bör inledningsvis erinras om att domstolen — även om den inom ramen för artikel 177 inte är behörig att uttala sig om en nationell lagstiftning är förenlig med gemenskapsrätten — däremot är behörig att förse den nationella domstolen med alla de uppgifter för tolkning som ingår i denna rätt och som gör det möjligt för den nationella domstolen att bedöma denna förenlighet inom ramen för det mål som har väckts vid den nationella domstolen (se i synnerhet dom av den 8 oktober 1992, Van der Tas, C-143/91, Rec. s. I-5045, punkt 12).

14 Genom den första frågan har den nationella domstolen begärt att domstolen skall tolka artikel 95 första och andra stycket i EEG-fördraget. I dessa bestämmelser föreskrivs:

"Ingen medlemsstat skall, direkt eller indirekt, på varor från andra medlemsstater lägga interna skatter eller avgifter, av vilket slag de än är, som är högre än de skatter eller avgifter som direkt eller indirekt läggs på liknande inhemska varor.

Vidare skall ingen medlemsstat på varor från andra medlemsstater lägga sådana interna skatter eller avgifter som är av sådan art att de indirekt skyddar andra varor."

15 Som det framgår av en fast rättspraxis har artikel 95 i sin helhet som syfte att tillförsäkra den fria rörligheten för varor mellan medlemsstaterna under normala konkurrensförhållanden genom att avskaffa alla former av skydd som kan följa av att det tillämpas interna skatter som diskriminerar varor med ursprung i andra medlemsstater. Denna bestämmelse skall således garantera att de interna skatterna är helt neutrala vad avser konkurrensen mellan inhemska och importerade produkter (se dom av den 11 december 1990, kommissionen mot Danmark, C-47/88, Rec s. I-4509, punkt 9).

16 Det framgår av besluten om begäran om förhandsavgörande att den nationella domstolen särskilt vill få klarhet i begreppet inhemska produkter som återfinns i artikel 95 och — vid tillämpning av första stycket — i om de aktuella produkterna eventuellt är liknande produkter i förhållande till de fruktviner som har beviljats befrielse. Om det skulle framgå att de aktuella produkterna inte är liknande produkter i förhållande till de inhemska produkterna, borde man alltså undersöka om artikel 95 andra stycket kan tillämpas.

Begreppet inhemska produkter

17 Vid tillämpning av artikel 95 är det av väsentlig betydelse att definiera begreppet "inhemska produkter".

18 I detta sammanhang har den nederländska regeringen anfört att denna definition i föreliggande fall beror på förhållandet mellan artikel 95 och ovannämnda lagstiftning som har antagits av Benelux-länderna. Den har påmint om att de gemenskapsrättsliga bestämmelserna — enligt artikel 233 i fördraget — inte skall hindra förekomsten och genomförandet av unionen mellan Belgien, Luxemburg och Nederländerna, i den mån syftena med denna union inte uppnås genom tillämpning av fördraget. Domstolen har tolkat denna bestämmelse så att dess syfte är att förhindra att tillämpning av gemenskapsrätten skulle ha som verkan att denna regionala union upplöses eller att dess utveckling hindras. Artikel 233 gör det således möjligt för de tre berörda medlemsstaterna att tillämpa regler som gäller inom ramen för deras union i strid med gemenskapsregler, i den mån denna union ligger före vad gäller genomförandet av den inre marknaden (dom av den 16 maj 1984, Pakvries, 105/83, Rec. s. 2101, punkt 11).

19 Den nederländska regeringen har således hävdat att dessa tre medlemsstater — med beaktande av graden av harmonisering av punktskatterna mellan Belgien, Luxemburg och Nederländerna — skall betraktas som en enda medlemsstat vad gäller tillämpningen av artikel 95 i fördraget. Med beaktande av betydelsen av produktionen av frukt-och druvvin inom Benelux-staterna skall druvvin därför betraktas som en inhemsk produkt. Eftersom både fruktvin och druvvin är inhemska produkter, har det inte förekommit någon diskriminering i den mening som avses i artikel 95 i fördraget.

20 I detta sammanhang bör det konstateras att Belgiens, Nederländernas och Luxemburgs territorium skall betraktas som ett enda territorium vad gäller punktskatter på vin. Som det framgår av punkt 3 och följande i förevarande dom har man nämligen — genom konventionen om harmonisering — infört enhetliga skattesatser på

och kriterier för bestämmande av punktskatter som tas ut på jästa fruktbaserade drycker och jästa mousserande drycker genom att fastställa en gemensam avgift och en tilläggsavgift som tillämpas i Belgien och Nederländerna. Benelux-staterna har dessutom infört ett enhetligt system för uppbörd av punktskatter och en mekanism för avräkning mellan parterna.

21 Av detta följer att alla frukt-eller druvviner som produceras i Benelux-staterna skall betraktas som inhemska produkter i den mening som avses i artikel 95 i fördraget.

22 Den i skattehänseende gynnsamma behandlingen av luxemburgska druvviner i förhållande till importerade viner inom Benelux-ländernas territorium stod inte i strid med fördraget. Enligt artikel 1.1 andra stycket i protokollet om Storhertigdömet Luxemburg, som är en bilaga till EEG-fördraget, skulle Belgien, Luxemburg och Nederländerna tillämpa det system som föreskrivs i artikel 6 tredje stycket i konventionen av den 25 juli 1921 om den ekonomiska unionen mellan Belgien och Luxemburg. Denna avvikelse har bibehållits genom artikel 2 i rådets förordning (EEG) nr 541/70 av den 20 mars 1970 om jordbruk i Storhertigdömet Luxemburg [ej översatt till svenska] (EGT nr L 68, s. 3) och andra senare förordningar. Dessa skattebefrielser har den 1 januari 1993 avskaffats enligt artikel 2 i rådets förordning (EEG) nr 204/90 av den 22 januari 1990 om jordbruk i Storhertigdömet Luxemburg (EGT nr L 22, s. 11).

23 Även om Benelux-staterna således inte överträdde artikel 95 genom att de beviljade de viner som framställs av druvor som har producerats i Luxemburg en gynnsam behandling, kunde de likväl inte gynna de fruktviner som produceras i någon av de tre Benelux-staterna till skada för eventuellt liknande drycker med ursprung i någon annan av gemenskapens medlemsstater.

24 Som det följer av punkt 3—5 erhöll fruktviner som har framställts i Beneluxländerna en fördel genom en i skattehänseende gynnsammare behandling än

importerade druvviner som kommissionen och kärandena vid den nationella domstolen anser vara liknande produkter i förhållande till fruktviner.

25 Denna skattemässiga diskriminering av importerade produkter kan inte anses som nödvändig för funktionen av det system som har inrättats i Benelux-länderna och därigenom som berättigad på grundval av artikel 233 i fördraget.

Likheten mellan de berörda produkterna

26 Det bör härefter undersökas om de olika druvviner som är aktuella i målen vid den nationella domstolen är liknande produkter i förhållande till fruktviner i den mening som avses i artikel 95 första stycket i fördraget.

27 Enligt domstolens fasta rättspraxis i vilken begreppet likhet har getts en vidsträckt tolkning bör man vid bedömningen av detta begrepp undersöka om de aktuella produkterna har liknande egenskaper och svarar mot samma behov hos konsumenterna, vilket inte skall avgöras på grundval av ett kriterium av fullständig likhet utan en analogi och jämförbarhet vid användningen. Vad som särskilt gäller bedömningen av likheten mellan fruktviner och druvviner har domstolen angett att det är viktigt att ta i beaktande dels objektiva egenskaper hos de två grupperna av drycker, såsom deras ursprung, framställningsprocess, organoleptiska egenskaper, i synnerhet deras smak och alkoholhalt, dels att de två grupperna av drycker kan eller inte kan svara mot samma behov hos konsumenterna (se dom av den 4 mars 1986, kommissionen mot Danmark, 106/84, Rec. s. 833, punkt 12).

28 I det aktuella fallet bör man tillämpa dessa kriterier successivt på rödviner, likörer av typ sherry och madeira samt på vermouth och champagne.

29 Vad gäller rödviner bör en åtskillnad göras mellan bordsviner, som målen C-368/93 och C-372/93 rör, och kvalitetsviner som produceras i ett bestämt område, som det är fråga om i mål C-375/93.

30 I ovannämnda dom av den 4 mars 1986, kommissionen mot Danmark, punkterna 14 och 15, har domstolen redan ansett att bordsvinerna — oberoende av om de är druv-eller fruktviner — framställs av samma slags basprodukter, nämligen jordbruksprodukter, och enligt samma process, nämligen genom naturlig jäsning. Domstolen har dessutom lagt märke till att de två vinkategorierna har liknande organoleptiska egenskaper — i synnerhet smak och alkoholhalt — och att de svarar mot samma behov hos konsumenterna, eftersom de kan lämpa sig för samma konsumtionssätt, såväl som en läskande och uppfriskande dryck som en måltidsdryck.

31 Mot bakgrund av de kriterier som domstolen har utvecklat åligger det den nationella domstolen att bedöma om de röda kvalitetsviner som produceras i ett bestämt område likväl skall betraktas som liknande produkter i förhållande till fruktviner i den mening som avses i artikel 95 första stycket i fördraget.

32 Vad gäller viner av typ likör som målen C-371/93, C-374/93 och C-376/93 (sherry) och mål C-367/93 (madeira) rör bör det medges att det finns en skillnad mellan dem och bordsviner på grund av att de vanligtvis konsumeras dels som aperitif, dels som dessertviner och således svarar mot olika behov hos konsumenterna. Det bör för övrigt läggas märke till att alkoholhalten i sherry (det vill säga 17 volymprocent) och i madeira (18 volymprocent) är högre än alkoholhalten i fruktviner (15 volymprocent), som erhåller en fördel genom en förmånsbehandling.

33 Vad gäller vermouth — som mål C-370/93 rör — har den en alkoholhalt av 13,5 volymprocent och skulle därför kunna likställas med icke-mousserande fruktviner vilkas alkoholhalt inte överskrider 15 volymprocent. Man bör emellertid beakta att

vermouth inte framställs av samma råvaror som fruktviner, eftersom man förutom etylalkohol tillsätter en liten mängd örtblandning till druvvinet som ger vermouthen dess särskilda smak. Av detta följer att de organoleptiska egenskaperna hos vermouth inte motsvarar egenskaperna hos icke-mousserande fruktviner, och att dessa två grupper av dryck svarar mot olika behov hos konsumenterna.

34 Med förbehåll för de fastställanden som det åligger den nationella domstolen att göra — vad gäller förekomsten av fruktviner med liknande egenskaper — skall den bedöma om det aktuella vinet kan betraktas som en liknande produkt.

35 Vad avser champagne, som är i fråga i målen C-369/93, C-373/93 och C-377/93, finns det skäl att först och främst konstatera att även om det stämmer att såväl mousserande fruktviner som champagne framställs av samma slags basprodukter framställs dessa ändå inte enligt samma metod. Medan champagne görs mousserande enligt en naturlig metod — det vill säga genom en andra alkoholjäsning i flaska — behöver man för att kunna framställa mousserande fruktviner tillsätta kolsyra, vilket inte är någon naturlig jäsningsmetod. Vidare är champagnens organoleptiska egenskaper inte jämförbara med fruktviners motsvarande egenskaper. Slutligen svarar de två grupperna av dryck inte mot samma behov hos konsumenterna, i synnerhet därför att konsumtionen av champagne brukar förbindas med särskilda tillfällen.

36 Med hänsyn till dessa kriterier ankommer det på den nationella domstolen att bedöma om den champagne som är i fråga i målen C-369/93, C-373/93 och C-377/93 kan betraktas som en liknande produkt i förhållande till mousserande fruktviner vilkas alkoholhalt inte överskrider 15 volymprocent.

Tillämpning av artikel 95 andra stycket

37 Även om en nationell lagstiftning — som den lagstiftning som är i fråga i målen vid den nationella domstolen — är förenlig med artikel 95 första stycket vad gäller sherry, madeira, vermouth och champagne, kan den icke desto mindre stå i strid med andra stycket i denna artikel. Det förefaller således lämpligt att förse den nationella domstolen med alla de uppgifter som gör det möjligt för den att uttala sig om huruvida sådan lagstiftning är förenlig med denna bestämmelse.

38 I detta hänseende har domstolen redan fastställt att artikel 95 andra stycket i fördraget har som syfte att avskaffa alla former av indirekt skattemässig protektionism av varor som — utan att enligt första stycket vara liknande produkter i förhållande till de inhemska produkterna — icke desto mindre delvis, indirekt eller potentiellt konkurrerar med vissa sådana produkter (se dom av den 9 juli 1987, kommissionen mot Belgien, 356/85, Rec. s. 3299, punkt 7).

39 Enligt en fast rättspraxis skall en bedömning av en skatts förenlighet med artikel 95 andra stycket dessutom ske med hänsyn till denna skatts inverkan på konkurrensförhållandet mellan de aktuella produkterna. Den väsentliga frågan blir således om denna skatt kan påverka den aktuella marknaden genom att minska den potentiella konsumtionen av importerade produkter till förmån för nationella konkurrerande produkter (se ovannämnda dom kommissionen mot Belgien, punkt 15). I detta hänseende skall den nationella domstolen beakta såväl den skillnad som finns mellan de aktuella produkternas försäljningspriser och den inverkan denna skillnad har på konsumenternas val som hur konsumtionen av dessa produkter utvecklas.

40 Tariefcommissies första fråga skall således besvaras så att

— en medlemsstat inte kan åberopa artikel 233 i fördraget för att undandra sig de förpliktelser som åligger den enligt artikel 95 i fördraget, när detta inte är nödvändigt för att Benelux-systemet skall fungera väl,

— artikel 95 första stycket i EEG-fördraget skall tolkas så att den nationella domstolen — med hänsyn till de kriterier som domstolen har anfört — åläggs att bedöma om

— produkter såsom å ena sidan rött bordsvin, rött kvalitetsvin som produceras i bestämda områden, sherry, madeira och vermouth samt å andra sidan ickemousserande fruktviner vilkas alkoholhalt inte överstiger 15 volymprocent är liknande produkter,

— produkter såsom champagne och mousserande fruktviner vilkas alkoholhalt inte överstiger 15 volymprocent är liknande produkter,

— artikel 95 andra stycket i EEG-fördraget skall tolkas så att bedömningen av en skatts förenlighet skall ske med hänsyn till denna skatts inverkan på konkurrensförhållandet mellan de aktuella produkterna på så sätt att man särskilt skall undersöka om denna skatt kan påverka den aktuella marknaden genom att minska den potentiella konsumtionen av importerade produkter till förmån för konkurrerande nationella produkter. I detta hänseende skall den nationella domstolen beakta såväl den skillnad som finns mellan de aktuella produkternas försäljningspriser och den inverkan denna skillnad har på konsumenternas val som hur konsumtionen av dessa produkter utvecklas.

Den andra frågan

41 Genom den andra frågan uppmanas domstolen att besluta om det — i det fall att den första frågan besvaras jakande — finns skäl att begränsa den aktuella domens verkan i tiden.

42 I detta hänseende bör det påminnas om att det är en fast rättspraxis att den tolkning som domstolen — genom att utöva den behörighet som artikel 177 i fördraget ger den — ger en gemenskapsrättslig bestämmelse vid behov förklarar och närmare anger denna regels betydelse och räckvidd såsom den skall uppfattas och tillämpas eller borde ha uppfattats och tillämpats sedan regeln trädde i kraft. Av detta följer att den regel som på så sätt har tolkats kan och bör tillämpas av domstolen själv på rättsliga förhållanden som har uppstått före den dom genom vilken begäran om tolkning skall avgöras, om de villkor som gör det möjligt att dra en tvist angående tillämpningen av nämnda regel inför en behörig domstol i övrigt har uppfyllts (se dom av den 27 mars 1980, Denkavit italiana, 61/79, Rec. s. 1205, punkt 16).

43 Mot bakgrund av dessa principer förefaller det att verkningarna av en dom — genom vilken en begäran om tolkning har avgjorts — skall begränsas endast vid mycket särskilda förhållanden (se i synnerhet ovannämnda dom Denkavit italiana, punkt 17). Domstolen har i själva verket endast använt denna lösning under mycket särskilda omständigheter, när det har förelegat fara för svåra ekonomiska återverkningar, som i synnerhet har berott på de många rättsförhållanden som i god tro har upprättats på grundval av den lagstiftning som har ansetts vara gällande, och när det har framgått att individerna och de nationella myndigheterna har förmåtts att bete sig på ett sätt som har stridit mot gemenskapens lagstiftning på grund av objektiv och betydande osäkerhet beträffande de gemenskapsrättsliga bestämmelsernas räckvidd; en osäkerhet som andra medlemsstaters eller kommissionens beteenden eventuellt har bidragit till (se i synnerhet dom av den 16 juli 1992, Legros m. fl., C-163/90, Rec. s. I-4625).

44 I det aktuella fallet finns det inte någon som helst omständighet som skulle berättiga en avvikelse från principen om den retroaktiva verkan av domar angående tolkning.

45 Det bör nämligen konstateras att såväl tolkningen av artikel 95 som frågan om dess direkta tillämplighet är föremål för en gammal, rik och mångsidig rättspraxis, i vilken det inte råder något tvivel om denna bestämmelses räckvidd (se i synnerhet dom av den 27 maj 1981, Essevi och Salengo, 142/80 och 143/80, Rec. s. 1413,

punkt 33). Det bör dessutom läggas märke till att kommissionen den 17 oktober 1990 inledde ett förfarande mot Konungariket Nederländerna för att fastställa dess fördragsbrott, i vilket Nederländerna uttryckligen klandrades för att dess lagstiftning — som är i fråga i målen vid den nationella domstolen — inte var förenlig med artikel 95 i fördraget. Detta förfarande avskrevs senare efter att Nederländerna inom området hade antagit en ny lagstiftning, som trädde i kraft den 1 januari 1993.

46 I övrigt har den nederländska regeringen understrukit att den skulle lida stor finansiell skada, om domen skulle tillämpas omedelbart. Den har tillagt att detta skulle ge de berörda skattebetalarna en oskälig fördel med beaktande av att de redan har övervältrat denna skatt på sina kunder, och att de inte kommer att återbetala det aktuella beloppet till de sistnämnda, även om det aktuella beloppet återbetalas till dem.

47 Dessa argument kan inte godtas.

48 För det första har de finansiella konsekvenser som skulle kunna följa av en skatts olaglighet för en regering aldrig i sig rättfärdigat att verkningarna av domstolens dom begränsas (se dom av den 31 mars 1992, Dansk Denkavit och Poulsen Trading, C-200/90, Rec. s. I-2217). För övrigt, om så skulle kunna ske, skulle de grövsta överträdelserna behandlas förmånligare, eftersom det är dessa som kan ha de största finansiella verkningarna för medlemsstaterna. Att begränsa verkningarna av en dom genom att endast stöda sig på denna sorts överväganden skulle dessutom leda till att domstolsskyddet av de rättigheter som skattebetalarna har på grundval av gemenskapens skattelagstiftning på ett väsentligt sätt försvagas.

49 För det andra bör det erinras om att det enligt en fast rättspraxis åligger medlemsstaterna att — i enlighet med bestämmelserna i deras nationella rätt och under villkor som inte får vara mindre förmånliga än de som gäller för motsvarande nationella rättsmedel och som på inget sätt får göra det omöjligt att utöva de rättigheter som följer av gemenskapens rättsordning — säkerställa återbetalningen av skatter

som har tagits ut i strid med artikel 95, även om man i gemenskapsrätten inte motsätter sig att det tas hänsyn till att den skattebelastning som följer av otillbörligt uttagna skatter har kunnat övervältras på andra ekonomiska aktörer eller konsumenter (se dom av den 27 februari 1980, Just, 68/79, Rec. s. 501, punkt 27).

50 Den andra frågan bör således besvaras så att det inte finns skäl att begränsa den aktuella domens verkan i tiden.

Rättegångskostnader

51 De kostnader som har förorsakats den nederländska och den portugisiska regeringen samt Europeiska gemenskapernas kommission — som har inkommit med yttrande till domstolen — är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 7 juli 1993 förts vidare av Tariefcommissie — följande dom:

1) En medlemsstat kan inte åberopa artikel 233 i fördraget för att undandra sig de förpliktelser som åligger den enligt artikel 95 i fördraget när detta inte är nödvändigt för att Benelux-systemet skall fungera väl.

2) Artikel 95 första stycket i EEG-fördraget skall tolkas så, att den nationella domstolen — med hänsyn till de kriterier som domstolen anfört — åläggs att bedöma om

— produkter såsom å ena sidan rött bordsvin, rött kvalitetsvin som produceras i bestämda områden, sherry, madeira och vermouth samt å andra sidan icke-mousserande fruktviner vilkas alkoholhalt inte överstiger 15 volymprocent är liknande produkter,

— produkter såsom champagne och mousserande fruktviner vilkas alkoholhalt inte överstiger 15 volymprocent är liknande produkter.

3) Artikel 95 andra stycket i EEG-fördraget skall tolkas så, att bedömningen av en skatts förenlighet skall ske med hänsyn till denna skatts inverkan på konkurrensförhållandet mellan de aktuella produkterna på så sätt att man särskilt skall undersöka om denna skatt kan påverka den aktuella marknaden genom att minska den potentiella konsumtionen av importerade produkter till förmån för konkurrerande nationella produkter. I detta hänseende skall den nationella domstolen beakta såväl den skillnad som finns mellan de aktuella produkternas försäljningspriser och den inverkan denna skillnad har på konsumenternas val som hur konsumtionen av dessa produkter utvecklas.

4) Det finns inte skäl att begränsa den aktuella domens verkan i tiden.

Schockweiler Kapteyn Mancini

Kakouris Murray

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 11 augusti 1995.

R. Grass F.A. Schockweiler

Justitiesekreterare Ordförande på sjätte avdelningen